

de opinie van...

Prof. dr. C.A. de Lange (1943) was van 1969 tot 1973 researcher bij het Koninklijke-Shell Laboratorium in Amsterdam. Daarna volgde hij een wetenschappelijke carrière aan de Vrije Universiteit (tot 1988) en de Universiteit van Amsterdam. Bij de laatste was hij ook voorzitter van de centrale ondernemingsraad. Kees de Lange was verder onder meer lid van het hoofdbestuur van de Centrale voor Middelbare en Hogere Functionarissen. Last but not least zat hij in de deelnemersraad van het ABP. Vanaf 1984 was De Lange hoogleraar moleculaire spectroscopie en sinds 1988 hoogleraar laserspectroscopie. De Lange is inmiddels met emeritaat. Niettemin is hij als gasthoogleraar Atoom-, Molecuul- en Laserfysica bij de Vrije Universiteit nog volop actief. 'Ik werk er met enkele promovendi en ben nog uit en te na betrokken bij wetenschappelijk onderzoek.' Sinds 12 mei 2009 is Kees de Lange voorzitter van de Nederlandse Bond voor Pensioenbelangen (NBP).

KEES DE LANGE:
'DE TIJD IS RIJP VOOR
50PLUS.'

Kees de Lange

'Nieuw pensioensysteem met leeftijdsgroepen'

'De pensioenfondsen hebben in hun huidige vorm geen toekomst meer.' In de vorige Actuaris gaf Kees de Lange daarover al een 'voorzetje' op vragen en stellingen. Tijd voor een nadere uitleg van de voorzitter van de Nederlandse Bond voor Pensioenbelangen (NBP). 'Het is tijd voor nieuwe pensioenorganisaties met leeftijdsgroepen.'

Eerst maar eens een sluimerend vooroordeel wegnemen, denkt Kees de Lange. Namelijk dat natuurwetenschappers zoals hij niets zinnigs kunnen zeggen over pensioenen. 'Economisten bijvoorbeeld denken nog wel eens dat wij niks snappen van economisch risicomanagement. Maar de wiskunde daarachter is dezelfde als achter de risico's van een te bouwen kerncentrale. Dan zeg je ook niet: omdat de omstandigheden vandaag gunstig zijn, kunnen we wel wat hoekjes afsnijden en hopen dat het goed komt. Ik denk dat wij beter getraind zijn in risicomanagement dan wie dan ook.' Kees de Lange is een van de zeldzame mensen die een harde boodschap op een beschaafde en beminlijke manier kan meedelen. Onverstoorbaar, moeiteloos strooiend met cijfers en percentages, vertelt hij vriendelijk wat hij vindt, zonder iemand te ontzien. Een man zonder opsmuk, tikkeltje drs. P. Tweekapper aan de rand van Monnickendam, rijdt in de auto van zijn echtgenote, piano in de kamer, koekje bij de koffie. Op de vraag hoe het zo ver heeft kunnen komen, kadert De Lange eerst zijn onderwerp in. Hij wil het vooral hebben over de bedrijfstakpensioenfondsen, waar 80% van de Nederlanders verplicht bij aangesloten is. Dus ook over 'zijn' ABP, een in zijn ogen 'onvoldoende geleide organisatie' waarbij hij 'helaas' is aangesloten en waar hij nog in de ledenraad heeft gezeten. Aangezien een systematische opbouw van een betoog bij hem in de genen zit, begint de natuurkundige met het fundament: een definitie van het pensioen.

WIJ ZIJN BETER GETRAIND IN RISICOMANAGEMENT DAN WIE OOK

'Uitgesteld loon. Het is dan ook de vraag wat werkgevers te zoeken hebben in een (bedrijfstak)pensioenfonds. Stel je voor dat het vakantiegeld in een mede door de werkgever beheerde pot moet. Als je vervolgens met vakantie wilt, moet je een verzoek indienen. In een normale governance, besturen degenen die de

risico's lopen. Dat zijn in de pensioenfondsen alleen de deelnemers. Die worden vertegenwoordigd door de vakorganisatie. Maar slechts 18% van de werkenden is lid van een vakbond. Voor gepensioneerden is dat percentage nog veel lager. De vakbonden zijn niet representatief. Ik pleit dan ook voor besturen met vertegenwoordigers van de werknemers en gepensioneerden. Met verkiezingen, waarop iedereen, georganiseerd en ongeorganiseerd, invloed kan uitoefenen. Ik ben tegen het nieuwe pensioenakkoord. Alle risico's worden daarin bij de deelnemers gelegd. Maar dezelfde sociale partners blijven de dienst uitmaken. Dat kan natuurlijk niet.'

INTERNETZEEPBEL

Het probleem van de besturen, werkgevers en werknemers, is dat ze allen belang hebben bij een zo laag mogelijke premie, stelt De Lange. 'Dat is in de jaren negentig grondig misgegaan. Toen zijn jarenlang premies geheven ver beneden het kostendekkende niveau en zijn er zelfs premievakanties uitgeroepen. Dit zou allemaal gecompenseerd kunnen worden met de klinkende resultaten die met beleggen werden behaald. Verder zijn de pensioenpotten geplunderd. De overheid bijvoorbeeld heeft uit het ABP tientallen miljarden geconfisqueerd. Werkgevers en vakbonden zijn daarmee akkoord gegaan. Als beloning werd het ABP geprivatiseerd, zodat het bestuur de volledige zeggenschap kreeg zonder een toekijkende overheid.'

'Bij de internetzeepbel begin deze eeuw bleken de buffers al onvoldoende. Weliswaar zijn de premies toen verhoogd tot een ongeveer kostendekkend niveau. Maar bij de bedrijfstakpensioenfondsen is de indexatie onvoldoende gebleven. Met de lage rente vanaf 2008 zijn de fondsen nog verder onderuit gegaan. De premies hadden nooit gekort mogen worden. Net zo min als geld uit de pensioenfondsen gehaald had mogen worden. Bovendien zijn vele vroegpensioen regelingen voor een groot deel gefinancierd door pensioenfondsen. ➤

De bedoeling was om ouderen plaats te laten maken voor jongere medewerkers. Maar dat is slechts in één van de vier gevallen gebeurd. Werkgevers kwamen zo wél goedkoop van hun personeel af.'

IETS MEER VERSTAND

Inmiddels neemt niemand meer het woord vroegpensioen in de mond. In plaats daarvan kauwt iedereen op langer doorwerken, met een hogere AOW- en pensioenleeftijd. De Lange: 'Van de 61/62-jarigen werkt 76% niet meer. Als iemand boven de vijftig zijn baan verliest is de kans 1 op 13 dat hij weer werk vindt. Laat de overheid eerst eens beginnen met een werkgelegenheidsbeleid voor ouderen dat hout snijdt. En pas daarna over een hogere AOW- en pensioenleeftijd.'

De NBP-voorzitter bestrijdt en passant het waarheidsgehalte van de actuariële cijfers over veroudering, een van de redenen om de pensioenleeftijd op te krikken. 'Op een testperiode van twee jaar volgt een lineaire extrapolatie naar één getal over 40 of 50 jaar. Daar kun je vanuit statistisch oogpunt kritiek op hebben. Bovendien wordt er niks gezegd over mogelijke fouten. Wat denkt u bijvoorbeeld van de ongezonde leefgewoonten en gebrek aan beweging van veel jonge mensen? Beter is om periodiek te kijken naar de feitelijke ouderdomsituatie. De belangrijkste factor van de stijgende levensverwachting is de steeds lagere kindersterfte. Maar daarmee wordt de levensduur van een 75-jarige niet verlengd. Wie moet je dus laten betalen voor die verwachte levensduur, nog afgezien van hoe lang die zal zijn? Precies, de jongeren. Maar de pensioenfondsen slaan dat over iedereen om. Dat is niet redelijk.'

LUCRATIEVE BIJBAANTJES

Terug naar de samenstelling van de pensioenbesturen. Veel fiducia heeft De Lange er niet in dat deze zullen veranderen. 'Voor zeer veel bestuursleden staan er lucratieve baantjes op het spel die ze nooit zullen opgeven. Bij het ABP krijg je voor twee dagen per week € 38.000, plus vacatiegelden. De voorzitter van Zorg en Welzijn heeft een vast salaris van € 397.000. Terwijl het fonds hardop zegt dat het de pensioenen misschien met 10% tot 15% moet korten. Zo'n salaris is een slag in het gezicht van de deelnemers. Ook op het niveau van de huis-tuin-en-keuken vakbondbestuurders worden enorme vacatiegelden betaald. Daar zijn afschuwelijke verhalen over. Dat vergaderingen gerekt worden tot vijf over twaalf om ook het tweede dagdeel te kunnen declareren. Ik besef dat dergelijke verhalen voor een deel borreltafelpraat zijn. Maar voor een deel zijn ze waar.'

'Een ander probleem is dat veel bestuursleden van pensioenfondsen ondeskundig zijn. Dat heeft nu ook De Nederlandsche Bank toegegeven. Bij het ABP hebben twee van de dertien bestuursleden kennis van zaken over economisch risicomanagement. Bij PME zijn onder druk van De Nederlandsche Bank inmiddels twee bestuursleden vertrokken. Niet alle bestuursleden hoeven topeconomen te zijn. Maar het bestuur moet op essentiële punten, zoals risicomanagement, tegenspel kunnen bieden aan beleggers die met dat geld leuke dingen willen doen. De daartoe benodigde kennis is niet aanwezig.'

IETSJE

De Lange richt zijn pijlen ook op de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen (VB). 'Een lobbyclub waar de pensioenfondsen veel geld aan betalen. Maar voor wie lobbyen ze? Niet voor de gepensioneerden. We strijden bijvoorbeeld al veertig jaar om de Pensioenwet zo te wijzigen dat een minimale vertegenwoordiging van de gepensioneerden in de besturen kan zitten. Het CDA, overigens met de PvdA, heeft

dit altijd tegengehouden. Die partij is echter gehalveerd. De PVV is daarvoor in de plaats gekomen. De Tweede Kamer heeft het wetsvoorstel nu aangenomen. Ik ben geen PVV-aanhanger, maar voor de zeggenschap van de gepensioneerden is die partij een zegen. Het wetsvoorstel ligt momenteel in de Eerste Kamer, waar de huidige coalitie geen meerderheid heeft. De VB lobbyt nu met alle mogelijke middelen, mede op kosten van de gepensioneerden, om dat wetsvoorstel van tafel te krijgen. Een schandaal.'

Ook voor de voorlichting door de VB heeft De Lange geen goed woord over. 'U kent toch die advertentie met die grote kop: 'Er is iets aan de hand met uw pensioen'? Daarin wordt gezegd dat ons pensioen ietsje omhoog gaat als het economisch goed gaat en ietsje omlaag als het slecht gaat. We hebben berekend dat voor de gemiddelde levensduur van de gepensioneerde de koopkracht met 25% à 30% achteruit gaat. Die getallen hebben we voorgelegd aan de pensioenfondsen en worden niet bestreden. Maar in hun advertenties praten ze over 'ietsje'. Als je dan later leest dat Zorg en Welzijn mogelijk met 15% gaat kor-

VOOR DE ZEGGENSCHAP VAN

GEPENSIONEERDEN IS DE PVV EEN ZEGEN.

ten, dan praten we niet over ietsje. Dan praten we over eufemistisch gezegd 'een verkeerde voorstelling van zaken'. Is het niet opvallend dat het ABP nog steeds zoekt naar een voorzitter? Mensen die een naam hoog te houden hebben, willen niet meer. En de incompetenten zijn geschrokken dat de vorige voorzitter Nijpels vanwege zijn DSB-verleden is aangepakt.'

'Als je tien jaar geleden mensen gevraagd zou hebben hoe safe een pensioenfonds was, zou 99% je verbaasd hebben aangekeken. Natuurlijk zijn ze betrouwbaar. Nu is het vertrouwen in de pensioenfondsen minder dan vijftig procent. De pensioenfondsen praten graag over het behoud van het vertrouwen. Maar ze zouden moeten praten over het herstel van het vertrouwen. Dat zal moeilijk genoeg blijken.'

LEEFTIJDSGROEPEN

Natuurlijk heeft De Lange ook het nodige te zeggen over de beleggingskunsten van de pensioenfondsen. En natuurlijk heeft hij kritiek op 'tekort schietende toezicht' en op nog meer dingen die fout zijn gelopen. Maar het is tijd om ons op de toekomst te richten. Daarin is volgens De Lange geen plaats meer voor pensioenfondsen in hun huidige vorm. Hij ziet meer in nieuwe organisaties met leeftijds-groepen die een eigen profiel hebben aan gemiddeld gewenste premie, beleggingen, uitkomsten en risico's. De gepensioneerden met hun verworven pensioenrechten en gespaarde kapitaal komen ook apart. Vanzelfsprekend komt het bestuur in handen van de deelnemers.

'Je moet het nieuwe systeem vanaf de bodem verstandig opbouwen. Met de mensen die nu gaan werken kun je afspraken maken over onder meer een beleggingsbeleid met een hoger risicoprofiel. Ze hebben immers nog decennia voor zich om eventuele verliezen bij te spijkeren. Iemand van zestig zal terughoudender beleggen. Op die manier bouw je flexibiliteit in, en geef je de mensen meer inzicht en keuzemogelijkheden.'

Met die leeftijdsgroepen gaat de solidariteit tussen generaties naar de vuilnisbelt.

'Solidariteit is een van de woorden waarbij je een mooi gevoel krijgt als je het uitspreekt. Maar wat betekent solidariteit nou echt? Daartoe

moet je eerst analyseren hoe met verschillende generaties is omgegaan. Die van mij had na de oorlog geen cent te makken. Ik heb mijn eigen studie moeten verdienen door voor de klas te staan. Gemiddeld begon mijn generatie met zestien of zeventien jaar te werken. Tegenwoordig studeren tot hun 28ste, gaan ze nog een jaartje backpacken en komen dan pas op de arbeidsmarkt. Niet dat ik het ze misgun, maar het is wel een heel andere situatie.'

'Mijn trouw premie betalende generatie is opgegroeid met de belofte dat aan het eind van de horizon de goudgerande pot met waardevast pensioen zou staan. Nu blijkt het niet het eind van de horizon te zijn, maar het eind van de regenboog. We weten allemaal dat als je daar naar die pot met goud wandelt, deze er niet blijkt te zijn. Ik spreek vaak voor zalen vol gepensioneerden. Je wilt niet weten hoe groot hun woede en wantrouwen is. De mensen voelen zich bestolen. Hoezo solidariteit?'

Boze oudjes zonder macht.
'Dat klopt. Daarom hebben we de NBP.'

Met 13.000 leden lijkt deze een beetje op de door u gememoreerde vakbond.

'U hoort mij niet zeggen dat we representatief zijn voor alle gepensioneerden. Maar onze website bijvoorbeeld wordt jaarlijks door honderdduizend mensen bezocht. We lobbyen actief bij politieke partijen. De aandacht uit de media is enorm. Daardoor is er veel beweging.'

De gevestigde orde neemt uw belangenvereniging niet serieus.

'Je moet het vertrouwen hebben dat je op kracht van argumenten iets bereiken kunt. Maar dat gaat inderdaad lang duren. Daarom hebben we een politieke partij opgericht. We hebben net van de Kiesraad toestemming gekregen voor de naam: 50PLUS. We gaan meedoen aan de verkiezingen voor Provinciale Staten om zo in de Eerste Kamer te komen. 51% van de vijftigplussers vindt dat een ouderenpartij hard nodig is. 74% van de mensen denkt dat ouderen van de huidige partijen in Den Haag niets te verwachten hebben. De tijd is rijp voor 50PLUS.'

Hoeveel zetels gaat u halen in de Eerste Kamer?

'Onze verwachting is 2 à 3. Met de huidige links/rechts verdeling zouden we wel eens in het centrum van de macht kunnen gaan zitten.'

Over een half jaar is het senator De Lange?

'Ik ben in elk geval kandidaat voor de Eerste Kamer.'